

Âdem'e Öğretilen İsimlerin Sosyolojik Boyut ve Güç İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi*

Habib Celaledin Kartal

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı Okul Müdürü

kartalhabib19@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8449-7445

Öz

Bu makalede, Kur'an'ın 2. sûresi olan Bakara sûresinin 31. âyetinde geçen "ve Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti" mealindeki âyet temelinde isimlendirmeler, kavramsallaştırmalar, tarih yazımı ve dilin kullanımı, güç ilişkileri ve sosyolojik boyut üzerinden ele alınmaktadır. Yine bu âyetin farklı tefsirleri ele alınırken, anlamının genellikle tefsirciler tarafından olduğu gibi anlaşıldığına, Kur'an'daki diğer âyetlerle ilişkisi bağlamında âyeti ele alan yaklaşımların az olduğuna ve sosyolojik boyut ile güç ilişkileri bağlamında değerlendirilmediğine vurgu yapılmıştır. Dil alanı, güç ilişkilerinden büyük ölçüde etkilenen ve onu etkileyen bir alan olduğu için; güç, toplum ve dil ilişkisinin ayrılmaz ve iç içe bir yapıda olduğunu söylemek mümkündür. Tarihin güç mücadelelerinin tekrar ettiği bir süreç olduğu gerçeği göz önüne alındığında, her bir mücadele sonunda kazanan tarafın zihniyet ve kültürünün kendi diliyle rakip topluma aktarılması veya zorunlu dönüşüm kaçınılmaz olmaktadır. Bu bağlamda makalede, anlamlandırmaların, kavramsallaştırmaların, isimlendirmelerin, algıların, dilin ürünü olan birçok şeyin Bakara sûresinde geçen âyette belirtildiği gibi insana verilen özellikten, bu özelliğin de büyük ölçüde güç ilişkilerinden nasıl etkilendiğini göstermek amaçlanmıştır. Dile sahip çıkmanın güç ilişkileri ve sosyolojik bağlamı anlamaktan geçtiğini bilmenin farkındalığı bu açıdan önemlidir. Çalışmada doküman analizi yöntemi üzerinden dilin güç mücadelesinde kullanımına ait örnekler içeren yeteri miktarda kaynak taranmış, incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Din Sosyolojisi, Güç İlişkisi, Sosyolojik Boyut, Dil, Âyet.

* **İntihal Taraması/Plagiarism Detection:** Bu makale intihal taramasından geçirildi/This paper was checked for plagiarism.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur/It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Habib Celaledin Kartal).

Geliş/Received: 29 Temmuz/July 2023 | **Kabul/Accepted:** 19 Eylül/September 2023 | **Yayın/Published:** 20 Eylül/September 2023

Atf/Cite as: Habib Celaledin Kartal, Âdem'e Öğretilen İsimlerin Sosyolojik Boyut ve Güç İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi, Danisname 7 (Eylül/September 2023), 3-20 <https://doi.org/10.5281/zenodo.8362910>

CC BY-NC 4.0 | This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Evaluation of Names Taught to Adam in the Context of Sociological Dimension and Power Relations

Abstract

This article explores naming, conceptualization, historiography, and language use in the context of power relations and sociological dimensions, based on the fundamental verse found in the 31st verse of Surah Al-Baqarah, the 2nd chapter of the Qur'an, which states: "And Allah taught Adam all the names." Additionally, the various interpretations of this verse are examined, highlighting that its meaning is generally understood as presented by exegetes, but approaches that consider its relationship with other Qur'anic verses are limited, and its evaluation within the context of sociological dimensions and power relations has been neglected. Given that language, as a field, is heavily influenced by and also influences power relations, it is possible to assert that power, society, and language are inseparable and interconnected aspects. Considering the recurring nature of power struggles throughout history, it becomes inevitable that the mindset and culture of the winning party are either transmitted to the rival society or undergo forced transformation using their own language. In this context, the article aims to demonstrate how interpretations, conceptualizations, naming practices, perceptions, and many other linguistic products are influenced by the characteristic mentioned in the verse of Surah Al-Baqarah, which is given to humanity, and how this characteristic is heavily affected by power relations. Understanding the significance of embracing language entails comprehending power relations and the sociological context, making it crucial. The study involved the scanning, examination, and interpretation of a sufficient number of sources containing examples of the use of language in power struggles through document analysis method.

Keywords: Sociology of Religion, Power Relations, Sociological Dimension, Language, Qur'anic Verse.

Summary

Power wars driven by the will to obtain power certainly affect various layers of society involved in these wars to some extent. The impact of this influence varies among competitors based on whether they win or lose. In the case of side that lost the conflict war, both psychologically as individuals and sociologically as a society, tangible examples from the historical process have shaped their perceptions of what the future holds in terms of the challenges that arose during their struggle. Hence, these experiences have influenced the perception of which instruments of power states engaging in future struggles should possess. One of the most important, yet seemingly subtle, instruments of power is the potential to name and utilize language attributed to humans. The capacity to assign names to things, objects, nature, and living beings is the first step to mastering and gaining control over them. Just as reigning over the uncertain and the obscure is difficult, so is solving problems stemming from uncertainty until they are diagnosed and identified. Therefore, it seems impossible for the parties involved in the historical and sociological reality of power struggles to ignore the realm of human language. Consequently, the domain of language that truly belongs to individuals, encompassing the abilities of "naming, conceptualization, interpretation," has evolved into a malleable tool in the hands of the world beyond the

individual throughout history. For instance, prophets with extensive historical significance are so intertwined with language that they have almost been renamed as the "history of distortions" due to their implications for language. Allah sent new prophets because the divine texts containing His words were altered.

In this article, the relationship between language, power, and society is explored through the translation and detailed explanation of Quran 2:31, "And He taught Adam the names." Most interpretations focus directly on this verse without considering its relationship with other Quranic verses. As a result, an interpretation like "If Allah taught Adam all names, then he must have also learned about an electric car or a mobile phone from the future" has emerged. However, it's clear that the issue is much more significant and influential than such a simplified understanding. One of the principles of understanding the Quran is to consider each verse within the context of the whole Quran. In this regard, the neglect of similar verses when discussing Quran 2:31 is noticeable. For example, in Surah Rahman verses 3 and 4, the word "names" is replaced with "explanations," implying the human attributes of "interpretation, definition, naming, explanation, conceptualization." Similarly, in another verse of Surah Bakara, the testing of Prophet Abraham through words and his subsequent leadership of people are related to these concepts. Even Allah, characterized as the creator of both humans and the universe in Islamic theology, emphasizes the preservation of His words in Surah Hicr, highlighting the importance of language. The connection between individuals' and societies' mindsets, cultures, identities, characters, and their respective languages is significant. An assimilated language signifies an assimilated society. The first step in gaining control is to manipulate the ability to name, which is the first step in power acquisition. The article aims to demonstrate the connection between the power struggles of language and its sociological dimensions through the lens of the potential for naming in Quran 2:31 and its link to Adam's creation.

History is a summation of power struggles. To survive in this reality, every society must possess the means of power. Recognizing that language, specifically the capacity to name, is an instrument of power, and understanding its role as part of power struggles, is vital. Thoughts influence behaviors, behaviors influence decisions, and decisions influence outcomes. Thus, at the core, it is crucial to ascertain who owns, how, and in what manner the words forming thoughts are written and conveyed.

This interdisciplinary article touching upon language, religion, sociology, history, and international relations naturally adopts a multidisciplinary approach. It employs document analysis to search, interpret, and evaluate a sufficient amount of sources.

Giriş

Hem tek tek bireylerin hem de bireylerin birbirleriyle ilişkisi noktasında toplumun, dili kullanmaksızın kendilerini anlatmaları, problemlerine çare aramaları mümkün değildir. Bu anlamda dilin sızmadığı, kullanılmadığı bir alanın olmadığını, insanlar için hava gibi asli bir ihtiyaç olduğunu söylemek mümkündür. Dil, bireye ait psikolojik terimlerden tarih yazımına, tıptan

teknolojiye, dini metinlerden kültüre, eğitimden savunma sanayine kadar her yeri kuşatmıştır. İslam dininin ana kaynak kitabı olan Kur'an, Bakara sûresi 31. âyette dil kullanımının insanın yaratılışında olan bir özellik olduğunu vurgulayarak ona tüm isimlerin öğretildiğini söylemiştir. Peki, "Bu öğretme yani isimlerin öğretilmesi temel anlamıyla anlaşılabilir mi? Âyetin âyetle anlaşılması yöntemi üzerinden gidilirse, bu âyet başka bir şeyi anlatmak istemiş olabilir mi? Hangi âyetler, Bakara sûresi 31. âyetin güç ilişkileri ve sosyolojik boyutta ele alınması gerektiğini işaret etmektedir?" gibi sorular, dil alanının kendinden bağımsız olmadığını gösteren cevapları kapsamaktadır. Çünkü Âdem'in yaratılması ve hemen ardından ona verilen "isim verme" özelliği ile tarihten günümüze gelen güç mücadelelerinin toplumsal alanı da etkileyerek etle tırnak gibi birbirlerine eklenmiş olduğu görülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın konusu, Bakara sûresi 31. âyette geçen "tüm isimleri öğretti" ifadesinin "her şeye isim verme kapasitesinin öğretilmesi" şeklinde olduğunu ortaya koymaktır.

"İsimler ve kelimeler yoktur. Mücadele dilin mücadelesidir" gibi bir iddia ortaya atılmış olsaydı, herhalde bu iddianın doğru olma ihtimali yüksek olurdu. Çünkü bir yasa gibi tarihin hiçbir döneminde değişmeyen bir teoriyi bulduğunu ifade etmenin ancak bunu ortadan kaldıran kanıtlar ortaya çıkana kadar geçerli olabileceği savı, artık bilinen bir gerçek olmasına rağmen kelimelerin, anlamların, kavramsallaştırmaların dünyası ile güç ilişkileri ve sosyolojik alanın tarihi süreç içindeki ayrılmazlığı maalesef değişmemekte, bir yasa gibi ortada durmaktadır. Tarihi süreç içinde çıkan her bir güç mücadelesinin ardından mücadelenin bir kazananı bir de kaybedeni olmaktadır. Böylece gücü kim ele geçirdiyse sadece güç kaynaklarını değil aynı zamanda dili de ele geçirmiş olmaktadır. İnsana ait en saf ve doğal hak olan anlamlar, algılar, kavramlar alanı, inşa edilen kültür, güçlünün insafına kalan bir alan olmaktadır. Yeni toplumsal inşa süreci bir anlamda güçlünün inşa süreci olduğundan, rakip (düşman görülen-öteki) toplumdaki dil her türlü ters yüz edilmektedir. Güçlünün yeni dili ile kaybedenin eski dili arasında yeni toplumsal çatışma alanları tetiklenmekte, kaybedenin sürgünü devam edebilmektedir. Bu makalenin amacı Bakara sûresi 31. âyette dile getirilen ve "insana verilen isim koyma kapasitesinin" güç ilişkileri ve sosyolojik boyutla birebir ilişkili olduğunu ve güç mücadeleleri sürecinde ciddi bir şekilde ters yüz edilebildiğini göstermektir.

Dilin güç ilişkileri ile bağlantısı ortaya konulurken tarihi güç mücadeleleri dönemlerine de değinmek kaçınılmaz olduğu için makalede,

disiplinler arası bir yaklaşımla özellikle güç mücadelesi ve sosyolojik boyut çerçevesinde dil kullanım örnekleri üzerinden mikro bağlamda doküman analizi yöntemiyle kaynaklar taranmış, yorumlanmış ve problemlerle ilişkilendirilmiştir.

1. Dil Alanı ve Güç İlişkisi

Dil alanı,¹ tarihten bu güne güç ilişkilerinden en çok etkilenen ve yine bu ilişkileri etkileyen “isimlendirme, söylem, anlam ve algı” dünyasını kapsayan bir alandır. Güç ilişkileri konusu ele alınırken sadece pozitivist bir bakış açısı kullanarak anlam dünyasını dışarda bırakmak² mümkün değildir. Çünkü toplumlar arası güç ilişkileri ve toplumsal yapıların açıklanmasında salt görünür olguları dikkate alarak genellemelere ulaşılması, eksik ve sığ analizlere neden olmaktadır.³ Dile ait bu dünya,⁴ insanın isim koyma, konuşma, yorumlama, tanımlama, kavramsallaştırma, etiketleme, kısacası dili kullanma kabiliyeti ile ortaya çıkan bir dünyadır.⁵ Bu yüzden Mevlana, bir insanın dünyasının dil perdesinin arkasındaki dünya olduğunu vurgulamıştır.⁶ Dilin bireyin dünyasını anlamamızı sağlayan öneminin dışında toplumların dünyasını anlamamız açısından da önemi büyüktür. Bir şeye isim vermek o şeye hâkim olmanın ilk adımıdır. Bu anlamda isim vermek ile güç elde etmek arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu yüzden toplumlar arası güç savaşlarında bu dünya, savaş öncesi ve sonrasında bir güç aracı olarak kullanılmaktadır.

Herhangi bir toplum içinde ortaya çıkan ve kelimelerde görünür hale gelen ötekileştirmeler, ters yüz edilmiş tanımlar, zındık ilan etmeler, şeytanlaştırmalar, ikilikler rakip iki toplumun birbirleriyle mücadeleye girdiği ve birbirlerinin kültürel ve toplumsal yapılarını menzillerine koydukları güç savaşlarında ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda taşlar ve

1 Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig, çev. Ayşegül Çakan (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019), 34.

2 Hüsamettin Arslan, İnsan Bilimlerine Prolegomena (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002), 1.

3 Volkan Ertit, Sekülerleşme Dinden Uzaklaşmanın Hikâyesi (Ankara: Liberte Yayınları, 2014), 21.

4 Mircea Eliade, Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi-1, çev. Ali Berktaş (İstanbul: Alfa Yayınları, 2017), 9.

5 Anthony Giddens, Sosyoloji Başlangıç Okumaları (İstanbul: Say Yayınları, 2015), 34.

6 Mustafa Gümüş, İlk İnsandan Günümüze Çatışma (Konya: Çizgi Kitabevi, 2012), 24.

sopaların kullanıldığı bir savaşta insanın kemikleri kırılrsa da o savaşa yön veren kelimeler, tanımlamalar, isimler onu öldürebilir denilirken dilin gücü vurgulanmaktadır.⁷ O halde insanlara ait olan "isim verme kapasitesi veya dili kullanma gücü" ele geçirilip kontrol edilebilirse, toplumun ya da toplumların ele geçirilip kontrol edilebileceği görülmektedir. Böylece güç savaşının sonunda taraflardan biri adil diğeri zalim, biri kahraman diğeri hain, biri biz diğeri öteki, biri beyaz diğeri siyah, biri insan diğeri "Müslüman Terörist" olarak dil aracılığıyla yeniden isimlendirilirken, gerçeklerin yerinin değişmesiyle yeni bir durum tanımlaması da ortaya çıkmaktadır.

Kazanan taraf kaybeden tarafın üzerinde "isim verme kapasitesini" kullanırken, yeniden tanımladığı mağlup toplumu aynı zamanda nesneleştirmekte ve kullanılır bir hale getirmektedir. Mağlup tarafa uygulanan nesneleştirme, ona uygulanan her türlü manipülasyonu ve şiddeti de meşru hale getirmektedir.⁸ Hatta güç savaşları bile meşrulaştırılırken dil aracılığı ile meşrulaştırılmakta örneğin zaten "insanın doğasında" kaosun olduğu ifade edilerek, savaşların kaçınılmaz olduğu fikri ortaya atılabilmektedir. Böylece insan doğasının onu savaşa götüren yönü vurgulanıp, savaş doğallaştırılmaktadır.

Özellikle Batı toplumlarının antik devirlere dayanan insan doğası yasasına ait bilinçaltı, elitlerin ya da güçlü olanların diğerlerini yöneterek onlardan yararlanmasını sağlamayı çağrıştıran ve binlerce yıllık bir geçmişe kadar gidebilen özel bir kelimedir.⁹ Bu şekilde dilin ürünü olan isimler, kelimeler, anlamlar ve böylece dönüşen algılar güç savaşının kazananına ait olarak yeniden üretilmekte, tarih tekrar inşa edilmektedir.¹⁰ Fakat insan doğası kavramı oldukça problemlili ve tartışmalı bir kavram olmasına rağmen güç ilişkilerindeki faydası dışında, insanların şeylere "isim verme kapasitelerinin" onun doğasında var olan bir kavram olduğunu ya da onun bir "özelliliği" olduğunu söylemek mümkündür.

2. Âdem'e Öğretilen İsimler Âyetinin Güç İlişkileri ve Sosyolojik Boyutta

7 Philip Zimbardo, Şeytan Etkisi Kötülüğün Psikolojisi, çev. Canan Coşkan (İstanbul: Say Yayınları, 2019), 47.

8 Hamit Bozarslan, Ortadoğu: Bir Şiddet Tarihi (İstanbul: İletişim Yayınları, 2015), 336.

9 Marshall Sahlins, Batının İnsan Doğası Yanılsaması, çev. Emine Ayhan, Zeynep Demirsü (İstanbul: Bgst Yayınları, 2012), 15-17.

10 Benedetto Fontana, Hegemonya ve İktidar Gramsci ve Machiavelli Arasındaki İlişki Üzerine, çev. Onur Gayretli (İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2013), 27.

Değerlendirilmesi

İnsanlar kelimelerle dünyayı algılamış, kelimelerle medeniyetler kurmuş ve yıkılmışlardır. Wittgenstein dil ve dünya arasındaki bu bağı “dilimin sınırları dünyamın sınırlarını belirler” derken göstermeye çalışmıştır.¹¹ İnsanın isim verme özelliğinin sonradan kazanılan bir özellik olmadığı hem sosyologlar tarafından hem de ilahi metinlerde vurgulanan bir konudur. Örneğin Kitabı Mukaddes Tanrının Âdem’e, yaratmış olduğu her şeye isim vermesini istediği ve Âdem’in de hepsini isimlendirdiğini bildirmektedir (Tekvin, 2/19-20). İşte Kur’an’ın 2. sûresi olan Bakara sûresinin 31. âyetinde geçen: “ve Âdem’e bütün isimleri öğretti.” (Bakara, 2/31) şeklindeki ifade bu duruma vurgu yapmaktadır. Oysa Kitabı Mukaddes’te Âdem’in isim verme özelliğinden bahseden durum, Kur’an’da sanki sadece isimler Âdem’e öğretilmiş ve o da öğretilen bu isimlerin hepsini tek celsede söylemiş gibi anlaşılmaktadır. Yine Allah’ın Âdem’e isim öğretme olayının malum bir zaman ve yerde tek sefer için gerçekleştiği sabit bir süreç gibi algılandığı görülmektedir.¹² Özellikle bu olay kastedilerek peşi sıra birçok soru sorulmakta ve cevaplanamamaktadır. Örneğin “Allah Âdem’e bütün isimleri öğretti ve Meleklerle karşı bunları söyledi ise, o devirde hiç olmayan cep telefonu ya da bir uçak gibi nesnenin söylenmesinin anlamı nedir?” gibi sorular âyete verilen anlamı takip etmektedir. Özellikle Bakara sûresi 31. âyetin tercüme ve tefsirleri ile âyet hakkındaki hadisler ele alındığında, bu tip soruların sorulmasının haksız olmadığı anlaşılmaktadır. Kur’an âyetlerinin tercümeleri konusunda gerçekten önemli bir yeri olan meâller dikkate alındığında, dünya tarihi ve güç mücadeleleri açısından son derece önemli bir olgu olan dilin kullanımı olgusu yani âyette geçen “isimleri öğretti” ifadesi, açık bir şekilde ortaya konulmamıştır. Yani Bakara sûresinin 31. âyeti; Celal Yıldırım, Diyanet İşleri Başkanlığı Meali, Türkiye Diyanet Vakfı, Edip Yüksel, Hasan Basri Çantay, Hayrat Neşriyat, Suat Yıldırım, Süleyman Ateş, Yaşar Nuri Öztürk Meali gibi meşhur meâllerde “ve Allah Âdem’e bütün isimleri

11 Hilmi Uçan, “Modernizm/Postmodernizm ve J. Derrida’nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi”, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic 4, no.8 (2009): 2284-2306.

12 Hasan Onat, “Mezheplerin Stratejik Boyutu ve Mezhep Çatışması”, Din ve Şiddet, ed. Faruk Sancar (Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Yayınları, 2016), 409-431.

öğretti" şeklinde geçmektedir.¹³ Bütün bu Kur'an tercümelerini okuyan bir insanın sorabileceği soru çok fazladır. Özellikle; "Hangi isimler öğretildi? Allah öğrettiyse diğerlerini ne şekilde öğrendik? *Bütün isimler* ifadesi tamamını kapsadığına göre füze ismini veya yapay zekâ kavramını neden o malum zamanda öğretsin?" gibi birçok soru bu anlamda konu üzerindeki karmaşayı artırmaktadır. Böylece Kur'an âyetlerinin hemen ilk anlamlarını alarak âyetin delalet ettiği diğer anlamlardan onu ayrı düşünmek, Kur'an'ı bütüncül değerlendirme ilkesine aykırı davranmanın ve yanlış anlaşılmanın nedeni olmaktadır. Bu yüzden dile ait dünyanın yeni bir sistem ve dünya inşa ettiği düşünüldüğünde, Müslüman toplumların anlam dünyasının en önemli unsurlarından olan Kur'an, tercüme ve tefsir edilirken ve hadisler ele alınırken, ne derece profesyonel hareket edilmesi gerektiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bahsedilen bu meâllerin "ayrıntılı açıklaması" anlamına gelen çoğu tefsirde, önceki tefsirlerde - Kuşeyri, Kurtubi, Taberi, Zemahşeri, Razi, Ebu Ubeyde, Mukatil b. Süleyman, İbn Kesir- ve sonrakilerde, "Âdem'e isimleri öğretti" şeklindeki ifade, "insanın isim koyma kapasitesi" şeklinde değil insana, yellenme de dâhil "her şeyin isminin öğretildiği" şeklinde açıklanmıştır.¹⁴ Bu tefsirlerin yapılma sebebi büyük olasılıkla Bakara sûresi 31. âyetin tek başına ele alınması ve Kur'an'da bu âyetle bağlantılı âyetlere dikkat edilmemesidir. Çünkü bir önceki âyet olan Bakara sûresi 30. âyetinde nasıl insanın yaratılmasından bahsedilip ardından 31. âyette "vav" bağlantı-geçiş harfiyle ona isimlerin öğretilmesinden bahsedildiyse aynı şekilde Rahman sûresinde de "Allah insanı yarattı ve Ona beyanı öğretti" (Rahman, 3-4/55) şeklinde yaratma ve öğretme ifadeleri geçmektedir. Bakara sûresinde "isimleri öğretti" âyetine karşılık gelen ifade Rahman sûresinde "beyanı öğretti" şeklindedir. Beyan kelimesinin anlamlarına bakıldığında "açıklama, tanımlama, anlamlandırma, dillendirme, adlandırma, yorumlama" gibi birçok anlama karşılık geldiği görülmektedir. Yine Bakara sûresinde geçen ve özel bir isim olan "Âdem" ifadesinin karşılığının Rahman sûresinde "el-insan" şeklinde geçtiği görülmekte ve Âdem'in kastedildiği anlaşılmaktadır. Çünkü İngilizcedeki "the" takısının ismi bilinen bir hale getirmesi gibi Arapçadaki "el" takısı da ismi bilinen bir isim haline getirmektedir. Öyleyse

13 Mehmet Akif Alpaydın, "Âdem'e Öğretilen İsimler", Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 4, no. 2 (2016): 123-138.

14 Alpaydın, "Âdem'e Öğretilen İsimler", 123-138.

Allah'ın Âdem'e, onu yarattığı sırada yaratılış sürecindeki gelişime aykırı bir şekilde tüm isimleri öğretmesi ve onun bağlamını ve zamanıyla hiç ilgisi olmayan isimleri öğretmesinin, Rahman sûresindeki âyetle de çeliştiği görülmektedir. Bu bağlamda hem Bakara sûresi hem de Rahman sûresinde geçen âyetlerin birbirlerini açıkladığı ve Allah'ın Âdem'i, Âdem özelinde tüm insanları "sürekli bir isim verme kapasitesi ve beyin programıyla" yarattığı anlaşılmaktadır. Buradan alarak insanlık tarihinin, bir tekrar tekrar inşa etme ve bu inşadan etkilenme süreci olduğunu ifade etmek mümkündür.

İsim vermenin şeyleri belirli ve bilinen hale getirdiği dikkate alındığında, belirsiz ve bilinmeyen insana verdiği rahatsızlığı yok etmek adına ne derece önemli bir özellik olduğu da düşünülebilir.¹⁵ İsim verme, yorumlama, kavramlaştırma sürecinde kelimeler hem bireyin hem de toplumun anlam dünyasını oluşturmakta, bu dünya ile sosyal yapı ve düzen inşa edilmekte tekrar gelişme sağlanmaktadır.¹⁶ Bu durum aynı zamanda tarihsel olarak olumlu ve olumsuz olanı da içinde barındırmaktadır.

Dilin insanların özgür olduğu ve her türlü korku ve baskıdan uzak kaldığı önemlerdeki kullanımı ile itaat altında ve baskıya boyun eğdikleri dönemdeki kullanımı farklı olmuştur. Dilin güç mücadelelerindeki değişkenliği veya değişeceğine olan vurgu yine bizzat Kur'an'ın 15. sûresi olan Hicr sûresi 9. âyette: "Onu elbette biz indirdik mutlaka biz koruyacağız" (Hicr 15/9) şeklinde ifade edilmiştir. Demek ki ortada korunması gereken son derece önemli olan bir özellik vardır. Bu özellik, Allah'ın âyetlerinden oluşan Kur'an kelimeleri ve cümleleridir. Bu kelime ve cümlelerle kurulan toplumsal dünyadır. Aynı şekilde Kur'an'da Hz. İbrahim'in başına gelen büyük hadiselerle imtihan edildiğinden değil de kelimelerle imtihan edildiğinden bahsedilmekte¹⁷ ve Hz. İbrahim'in bu imtihanı başarı ile atlattıktan sonra insanlara lider yapılacağı ifade edilmektedir (Bakara 124/2). Çünkü kelimelere sahip çıkılması ile toplumsal yapının düzeni veya bozulması arasında bir bağ vardır. Dini metinlerin tahrif edilmesi ve korunmasının ne anlama geldiği bu noktadan daha iyi anlaşılabilir.

15 Hüsametdin Arslan, İnsan Bilimlerine Prolegomena (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002), 11.

16 Yavuz Köktaş, Hadis ve Sünnette Oryantalist Yaklaşımlar: İddialar ve Gerçekler (İstanbul: İz Yayıncılık, 2015), 15.

17 Şaban Ali Düzgün, "İsimlerden Kelimelere: Âdem'den İbrahim'e İnsan Zihninin Tekâmülü", Kalam Araştırmaları 9, no.1 (2011): 1-6.

Bir güçler savaşı tarihi olan dünya tarihinde, galibin söyleminin “gerçek-moda söylem” haline gelmesinin sebebi budur. Bu anlamda insanlara ait isim verme özelliklerinin güç ve dolayısıyla etki kavramının kapsamı içinde olduğu söylenebilir. W. I. Thomas’a ait *durumun tanımlanması* kavramsallaştırması bu duruma işaret etmektedir. Gerçek olmayan herhangi bir durumun insanlar için gerçek olarak algılanması, o durumun sonuç itibariyle de gerçek olduğu algısının ortaya çıkmasına neden olmaktadır.¹⁸ Yani durumun kendisi ile algısı arasındaki fark ve bunun sonuca etkisi, insanların dile ait olan tüm dünyalarının etki altında olduğunun da kanıtıdır.¹⁹ Örneğin 1990 ve sonrası yıllarda Irak ve ABD arasındaki güç savaşının sonunda kaybeden taraf Irak olmuştu. İşgal sonrası ABD’nin Irak’ta kurmuş olduğu üslerin ismi bile hem uluslararası topluma kendini meşru göstermek, hem de Irak iç toplumunu manipüle etmek adına son derece önemliydi. Burada işgal sonrası kurulan üslerin “özgürlük kampı” şeklinde isimlendirilmesi güç, dil ve toplum ilişkisinin ne denli bağlantılı olduğunu göstermektedir.²⁰ Yine bir güç savaşı sonunda mağlup olan toplumların içyapısında ortaya çıkan eski-yeni, çağdaş-gerici, aydın-geleneksel gibi birçok çatışma hatlarının ortaya çıkması da güç ve dil etkisinin bir sonucudur.²¹ Dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen radikal İslâmi görünümlü bir eylem, tüm Müslümanlara ihale edilebilmektedir. Çünkü insana ait olan bu psiko-sosyal özellik olan durumu tanımlama özelliği, etki altına alınabilmektedir. Herhangi bir kişinin yaptığı eylem esasında tüm Müslümanların yaptığı eylem gibi algılara yerleşmekte ve sonuçta “İslâmi terör söylemi” türetilmektedir. Fakat aynı radikal eylem sınıfına giren bir olay olmasına rağmen Yeni Zelanda’da Cami basıp ibadet eden onlarca Müslümanı öldüren bir Hristiyan’ın yaptığı katliam, tek bir kişinin yaptığı şiddet eylemi olarak yansıtılmakta, dünya dili-söylemi bir anda içinde onlarca mesaj taşıyan böyle bir olayı “aklını yitirmiş bir katilin insanlık dışı eylemi” olarak vermektedir. Her radikal eylemin kendi bağlamında değerlendirilmesi su götürmez bir gerçek iken, İslâm etiketli radikal örgütler, Hristiyan etiketli

18 George Ritzer ve Jeffrey Stepnisky, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*, çev. İrmak Ertuna Howison (Ankara: Deki, 2015), 53.

19 Ümit Aktı, “Homojenleşme ve Yerelleşme Bağlamında Kültürel Küreselleşme ve Din”, *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17, no. 27 (2012) :133-167.

20 Abdullah Açar, *İşid ve Irak* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015), 30.

21 M. Zeki İşcan, *Gelenekten Geleceğe İslami Düşünceye Yenilik* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2015), 52.

radikal örgütlere kıyasla daha fazla dile gelmektedir. Dilin bir taraf aleyhine bu denli ters yüz edilmesi ile gücün kontrolünü elinde bulundurma arasındaki ilişki bir hayli fazladır. Oysa yaptıkları şiddet eylemleri dikkate alındığında ABD’de zenci karşıtı Ku Klux Klan, Mısır’da hedefi doğrudan Müslümanlar olan İsa’nın Oğulları, Amerika’da Amerikan Milisleri Örgütü, Afrika’da radikal faaliyetler yapan Tanrının Ordusu, Myanmar’da Müslümanları hedef alan Tanrının Direniş Ordusu ve yine Hindistan’da Nagaland Rebels gibi örgütler de aynı şiddet eylemlerini yapmış olmalarına rağmen dil-söylem-kelimelerde görünür değillerdir. Fakat buradaki paradoks sadece İslâm etiketli radikal grupların güç mücadelesinden kaynaklı olarak daha fazla konuşulur olması değildir. Bu grupların yaptıklarının yine Müslüman toplumlara daha fazla zarar veriyor olmasıdır. Böylece güç mücadelesinde dilde etiketlenen, bu etiketleme ile tekrar kullanılan, sonra zarar eden Müslüman toplumlar olmaktadır. 2009’daki bir araştırmanın El Kaide örgütünün Müslüman olmayanlardan sekiz kat daha fazla Müslüman katlettiğini göstermesi, bu durumu kanıtlar niteliktedir.²² 11 Eylül saldırıları ile ikiz kulelerin yıkılmasının ardından içi nerdeyse boşalan kelimeler “İslâm, Müslüman, Allahu Ekber”, gibi kelimelerdir. İslâm dünyasının ise en çok savunmak zorunda olduğu kelimelerin aynı kelimeler olması yani “terörist Müslüman olamaz, Müslüman terörist olamaz” gibi savunmalar, kelimelerin korunmasının toplumlar için ne denli önemli olduğunu da göstermektedir. Güç savaşlarında tarihin ve kaynakların yeniden yazılması, rakip toplumun yeniden inşa edilmesi, kültürel asimilasyonlar, Teo-sosyolojik müdahaleler, dil alanının yani söylem-isimlendirme, kavramlaştırma, algı dünyasının ne denli önemli bir uygulama alanı olduğunu da göstermektedir.²³

Gücün dildeki anlamları bile yok edip dönüştürmesine bir örnek olarak Latince *modernus* kökünden gelen modern kelimesini vermek mümkündür. Bu kelime M.Ö. 5. asırda dinsiz olmayan Hristiyanlara verilen bir isimken, şu an ulaştığı son anlam ise “Batılı ve hatta çağdaşlıkla eş olmak” şeklindedir. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde bir grup arasında kazandığı anlam ise

22 Ertan Efeğil, Dini Söyleme Dayalı Terörizmin Analizi (İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2018), 30-43.

23 Hüsametdin Arslan, Jöntürkler Jönkürtler Muhafazakarlar (İstanbul: Paradigma Yayınları, 2017), 93.

“yenileşmek, eskiyi reddetmek, gelişmek” şeklinde olmuştur.²⁴ Hatta Karpata, bu kelimenin “muasırlaşma” şeklinde ifade edilmesinin daha uygun olduğunu söylemiştir.²⁵ Oysa burada dikkat edilmesi gereken nokta kelimenin anlamının hangisi olması gerektiği değil, neden bize ait olmayan kelimelerle düşünmeye başladığımız veya bizim kelimelerimizin kendimize “eski” gelmesidir. Bu bağlamda Bakara sûresi 31. âyette geçen “Âdem'e öğretilen isim verme potansiyelinin” aynı zamanda bireyler ve toplumlar için bir güç aracı olduğunu ve sahip çıkılması gereken bir değer olduğunu söylemek mümkündür.

Batılı yazarların 20. asırda medeni-çağdaş toplum kapsamına yalnızca kendi toplumlarını almaları da gücü sahip olmanın getirdiği dildeki ters yüz olmanın bir sonucudur. İsimlendiren, niteleyen, etiketleyen, alguları manipüle eden aynı zamanda karşıdakini ötekileştiren ve nesneleştiren olduğu için son iki asırda Müslüman toplumları dünyası, güçlünün dil dünyasından doğrudan etkilenmiştir. Hatta klasik kaynaklarda başında “İslâm” kelimesinin bulunduğu hiçbir kurum ve eser bulunmamasına rağmen, sonradan ortaya çıkan “İslâmcı, İslâm Devleti, İslâm Hukuku” vs. gibi kavramlar süreç içerisindeki güç dönüşümü ve başka etkilerin ortaya çıkardığı yeni durumlardır.²⁶ Rakibe hükümran olmanın onun üzerinden bir bakışla ona isim koyma gücünden de geçtiği dikkate alınırsa, Said'in ifade ettiği “Doğu, Doğu tanımlaması yapan ve Doğuyu etiketleyen Batı yüzünden bağımsız bir düşünme ve eyleme nesnesi olmamıştır.”²⁷ sözü daha anlaşılır olmaktadır. Batı için Doğu önce ezoterik, karanlık, ilkel ve geleneksel olarak tarif edilmiş, bu kelimelerle isimlendirilmiş ardından ele alınıp düzeltilmesi hizaya getirilmesi gereken bir bölge olarak betimlenmiştir.²⁸ Hatta Orta Doğu kelimesi üzerine yazılan efsaneleri derleyen Halliday'e göre Orta Doğunun, dünyanın diğer kısmından temelde farklı olarak gösterilmesi ve orası incelenirken bu farklılığın bilincinde olarak incelenmesi gerektiği biçimindeki

24 Uçan, “Modernizm/Postmodernizm ve J. Derrida'nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi”, 2284-2306.

25 Kemal Karpata, Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2018), 14.

26 İşcan, Gelenekten Geleceğe İslami Düşüncede Yenilik, 41.

27 Edward W. Said, Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları, çev. Berna Ülner (İstanbul: Metis Yayınları, 2003), 13.

28 Donald Quataert, Osmanlı Devleti'nde Avrupa İktisadi Yayılımı ve Direniş (1881-1908), çev. Sabri Tekay (İstanbul: İletişim Yayınları, 2017), 19.

bir anlatı,²⁹ güçlünün söyleminin mağlup coğrafyayı önce dil üzerinden sonra pratikte nasıl bir kobay haline dönüştürebildiğinin kanıtıdır. Batılı bir kısım araştırmalarda, Avrupa ve ABD haber kaynaklarının Orta Doğu'daki olayları ele alırken özellikle "Müslüman terörist" kapsamına girecek olaylara odaklanıldığına dair veriler,³⁰ güç savaşında gücü ele geçiren toplumun kaybeden toplumu ötekileştirirken kendi iç toplumunda da bu ötekileştirmeyi farklı araçlar kullanarak kelimeler üzerinden devam ettirdiğini göstermektedir.

O halde "isim koyma olayında" en önemli aracın, dil kullanımı olduğu söylenebilir. Bu yüzden Sosyolog Herbert Mead dil kullanımını, insan toplumunun ilerlemesinin-bilim, doğaya hâkim olma, gücü kontrol etme gibi önemli sebebi olarak görmüştür.³¹ Çünkü yaşamı böyle yönlendiren ve tüm kültürel unsurları içeren dil, geçmişten günümüze önceki dönemlerden de parçalar alarak kendi sistemini kurmuştur.³² Tarihteki güç mücadeleleri de adeta bu dil sistemlerinin mücadelesi olmuştur. Böylece her bir devrin dil sistemi gücü kontrol edenlerden bağımsız olmayarak kendi anlam ve algı dünyasını yaratmıştır. Kelimeler, söylem, kavramsallaştırmalar, moda, kültür, din güçlünün kurduğu pazarda sunulanlardır.³³ Böylece yeni bir devir eski devri yeni kelimeler ve söylemlerle kötülenmiştir. Batı'da orta çağda engizisyon mahkemelerinin kullandığı dil ile ötekileştirildikten sonra yok edilen insanların ardından,³⁴ iç toplumdaki güç değişimi ve dönüşümüyle bu sefer Katolik kilisesinin kötülenmesi ve ötekileştirilmesi, Protestanlığın meydana çıkması, yeni bir rejim olan Cumhuriyet rejimi meydana çıktığında ise krallık ve imparatorlukların ötekileştirilip kötülenmesi ve

29 Nurdan Akıner ve Mustafa Sami Mencet, "Türkiye'de İslamofobi: Mizah Dergilerinde İslam'ın Temsili", Akademik İncelemeler Dergisi 11, no. 2 (2016): 169-196.

30 Abdulkadir Gölcü ve Fatma Betül Varol, "Yükselen Bir Trend Olarak İslamofobi Endüstrisi: Amerikan Medyasına Yönelik Araştırmaların Bir Panaroması", MEDİAD Medya ve Din Araştırmaları Dergisi 1, no. 1(2018): 73-88.

31 George Ritzer ve Jeffrey Stepnisky, Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri, 50.

32 Nadim Macit, Dünya-Dil Sistemi ve Dini Söylem (Ankara: Sarkaç Yayınları, 2010), 11.

33 Aytunç Altındal, Kültür Emperyalizmi (İstanbul: Destek Yayınları, 2018), 88.

34 Alev Atlı, Hafazanallah Nasihatname II (İstanbul: Turkuaz Medya Grubu, 2019), 318.

şeytanlaştırılması bunun örneklerindedir.³⁵ Şark söyleminden bahsettiği eserinde bu duruma özellikle işaret eden Said, Batı tarafından şark yeniden dönüştürülürken gerçekte bunun güç savaşından kaynaklandığını vurgulamıştır.³⁶ Bu durumun bir örneğini George Orwell'a ait 1984 adlı eserde görmek mümkündür. Distopya türündeki bu kitapta "Okyanusya" ismi verilen bir yeri eline geçiren güç, doğruluk, bolluk, sevgi, barış bakanlığı adı verilen 4 bakanlık ile Okyanusya'yı yönetmektedir. Okyanusya'nın ekonomisi kötü olmasına rağmen bakanlık bu gerçeği gölgede bırakan "bolluk" isimlendirmesi ile durumu yeniden tanımlamış ve ters yüz etmiştir. Okyanusya'da kelimeler üzerinden algılar yönlendirilmiş, dil aracı kontrol altına alınmıştır. Gerçekle yalan yer değiştirmiş, gerçekler buharlaştırılmıştır. Gerçek yerine geçen yeni gerçek, TV'lerden devamlı yeniden sunulmuştur. Yeni güç stratejisi bu anlamda Okyanusya'da gücü kontrol edenlerin dil stratejisi olmuştur.³⁷ Bu anlamda esasında roman gücü kontrol edenlerin dili kontrol ettiğini, dili kontrol edenlerin veya muhafaza edebilenlerin de gücü kontrol ettiğini ele almıştır. Buradan alarak devam eden problemlerin uygun kavramlarla ele alınmadıkları sürece devam edecekleri analizini yapmak da mümkün görünmektedir. Çünkü var olan bir problem, o problemi sonlandıracak bir kavramla ele alınmadığı sürece kavramla beraber problem de buharlaşmakta, değersiz bir hale dönüşmektedir. Örneğin İslâm dünyasında son iki asırda yaşanan birçok problemin sadece modernlik-geleneksellik, çağdaşlık-gericilik, Batıya sahip çıkma-Öze sahip çıkma, Din-Bilim Çatışması gibi kelime ve kavramlarla açıklanmaya çalışılması, problemleri sonlandırmamıştır. Problemlere konulan isim, probleme yapılan tanımlamalar onun çözülüp çözülemeyeceği hakkında bir zihin dünyası yaratmaktadır. Bu durumda güçlünün kelimeleri ve güçlünün sosyolojik bakışı ile meseleye yaklaşmak da yeni problemlerin kapısını aralamaktadır.

Keza bir toplum için dilin değer ifade eden kavramlarının buharlaştırıldığı durumlar, güç savaşında mağlubun karşı karşıya olduğu kaos anlarında ortaya çıkan durumlardır.³⁸ Tarihte gücü ele geçirenin kelimelerle oynaması sadece uluslararası güç mücadelesinde değil

35 Ömer Özkaya, "Teostrateji ve Ortodoksluk", www.güneş.com (erişim 19. 11. 2015).

36 Said, Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları, 9.

37 George Orwell, 1984, çev. Celal Üster (İstanbul: Can Yayınları, 2019), 1-245.

38 Nadim Macit, "Küreselleşme, Siyaset ve Din", Dini Araştırmalar Dergisi 6, no. 17 (2003): 87-115.

toplumların kendi içindeki iktidar mücadelelerinde de görülen hadiseler olmuştur. Örneğin Roma'nın eski iktidarlarında Mars bereket getiren bir Tanrı iken yeni iktidarlar savaşı öncelediği için artık Mars savaş tanrısı şeklinde yeniden isimlendirilmiştir.³⁹ Kökten dinci, köktenci anlamında kullanılan Fundamentalist kelimesi ise önceki asırda Amerika'daki radikal Protestan eylemleri için kullanılırken günümüzde sadece İslâm'la özdeşleştirilen bir kavram olarak reel politikanın bir dinamiği haline dönüşmüştür.⁴⁰ Karpat'ın, bu tip çelişki ve ters yüz edilmelerin Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar Türkiye özelinde Müslüman toplumlar içinde var olduğunu ve özellikle Laiklik, İslâmcılık, gericilik gibi kavramların tekrar tanımlanmasının bu çelişki ve çatışmanın ortadan kalkması açısından son derece önemli olduğunu bildirmesi, güç, dil ve toplum arasındaki ilişkinin varlığından bahsetmese de durumun önemini fark ettiğini göstermektedir.⁴¹ Tarihin ve dolayısıyla tarihi inşa eden dilin bu şekilde güç savaşları menzilineki sürekli değişim ve dönüşümü, gücü ele geçirmek isteyen her devlet ve toplumu tüm kurumlarıyla ilgilendirmektedir. Özellikle Müslüman toplumların son iki asırda yaşadıkları sıkıntılardan kurtulmak istemeleriyle, çözümü güç, dil ve sosyoloji bağlamında ele almaları arasında sıkı bir ilişki olduğu görülmektedir. Çünkü sadece sosyal bilimler ya da fen bilimlerinin değil İlahi metinlerin de işaret ettiği "şeylere isim verme gücü" insana ait olan ve insanların bu güçle dünyayı anlamlandırdıkları ve problemleri çözdükleri bir güçtür. O halde ilişkili olduğu güç olgusu ve topluma etkisi bağlamında sosyolojik boyut, sosyal ve beşeri bilimler alanında yapılan hemen her araştırmada dikkate alınmak durumundadır.

Sonuç

Kur'an'daki Bakara sûresinin 31. âyeti olan "ve Allah Âdem'e tüm isimleri öğretti" âyetinin Kur'an tercümelerinde ve tefsirlerde yalın halde ele alındığı görülmektedir. Bakara sûresinin 31. âyetini Kur'an'daki başka âyetlerle açıklayan tefsirler son derece az olduğu gibi 31. âyette geçen "isimleri öğretti" ifadesi ile güç mücadelesi arasında bağlantı kuran bir tefsir yoktur. Bu âyette geçen "isimleri öğretti" ifadesinin yaygın bir kanı gibi Allah, Âdem'e önceden tüm isimleri öğretti şeklinde anlaşılması, âyetin vermek

39 Yavuz Yıldırım. *Kültür ve Güç* (İstanbul: Cinius Yayınları, 2017), 36.

40 A. Murat İrat, *Peygamberden İşid'e Modern Dünyada İslami Yaklaşımlar* (Ankara: Nota Bene Yayınları, 2015), 55.

41 Karpat, *Elitler ve Din*, 200.

istediği mesajı da gölgelemektedir. Oysa âyetin başka bir Kur'an âyetiyle açıklanabilmesi ilkesi gereği Bakara sûresi 31. âyetle Rahman sûresinin ilgili âyeti birbirini açıklamakta ve desteklemektedir. Yine Hicr sûresi 9. âyet ve Bakara sûresinin 124. âyeti ile var olan durum netliğe kavuşmaktadır. Bakara sûresi 31. âyette geçen "isimleri öğretti" ifadesinin "beyanı öğretti" ifadesine karşılık geldiği dikkate alındığında âyetin "isim koyma özelliğini verdi" şeklinde anlaşıldığı görülmektedir.

Dil yani kelimeler ve isimler, bireylerin ve toplumların şeyleri anlamlandırmak, onlara hâkim olmak, değiştirip dönüştürmek için kullandığı çok önemli bir güç aracıdır. Şeylere isim koyarak, onları anlamlandırarak hâkim olunması Âdem'e ve onun özelinde tüm insanlara verilen isim verme özelliğinin tarihi süreç içerisinde gücü ele geçirmek isteyen her birey ve toplumun hedefinde olmasına da yol açmıştır. Dilin bu ele geçirilebilir ve yönlendirilebilir özelliği Kur'an'da Allah tarafından âyetlerin korunacağı garanti altına alınarak vurgulanmıştır. İnsanlık tarihinin geçmişten bugüne bir güç savaşları tarihi olduğu gerçeği, son iki asırda çok çeşitli problemlerle uğraşan Müslüman toplumların bu durumu dikkate almalarını zorunlu kılmaktadır. Tek başına bir dil alanından ya da tek başına bir güç ilişkisinden bahsetmek mümkün değildir. Dile ve güç mücadelesine ait dünyanın bireyler arası ilişkide ortaya çıkan bir dünya olduğu düşünüldüğünde, dil alanı ve güç ilişkilerinin birbirlerinden etkilenmelerinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Bu kaçınılmazlık, güçlü olmayı ve gelişmeyi hedefine koymuş ve iki asırdır problemlerine çare bulmaya çalışan her Müslüman toplum için hem gücü hem de dili kontrol etmeyi gerektirmektedir. Her peygamber döneminde gönderilen metinlerin sürekli tahrif edildiği ve yine tarih içindeki her güç savaşı döneminde güçlüünün dilinin yani kelime ve söylemlerinin rakip toplumun her yerine sirayet ettiği hesaba katıldığında, insana ait isim verme özelliğinin hiç yabana atılacak bir özellik olmadığı görülmektedir.

O halde hem âyetin işaret ettiği hem de tarihten günümüze gelen güç savaşlarının bize gösterdiği örnek durumlar, dil ve güç arasındaki ilişki hakkında toplumların son derece bilinçli olmasını gerekli kılmaktadır. Çünkü güç savaşının kazananına ait kavramları ve kültürü, kaybeden toplumda kendine ait yeni bir sosyal grup inşa ederken, eski-yeni çatışmasını da başlatmaktadır. Kelime ve kavramlar üzerinden kaybeden toplumda başlayan sosyal çatışma ideolojik kamplaşmaların artmasıyla mücadeleyi kazanan topluma hizmet etmeye devam etmektedir. Laiklik, çağdaşlık,

modernlik, gericilik, şeriat, batıcılık, uygarlık, İslâmcılık, Siyasal İslâm, Radikallik vs. gibi birçok kavramın bu anlamda güç, toplum ve dil ilişkisi bağlamında yeniden tanımlanması gerekmektedir. Problemlerin onlara karşılık gelen kavram ve tanımlarla çözüldüğü dikkate alındığında, problemin hangi devirde, hangi kelimeyle ve şartlarda ele alındığına da dikkat edilmelidir. Hâlbuki son iki asırda Müslüman toplumlarda problemlerin eski-yeni, çağdaş-gerici, din-bilim çatışması, gelenekseller-modernler, Batıcılar-Öze sahip çıkanlar gibi ikili karşıtlarla ele alınmaya ve çözülmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu durum aynı zamanda Müslüman toplumların bir güç savaşı denizinde denize yukardan bakılmadığını da akla getirmektedir. Oysa tarihten bugüne var olan güç savaşları gerçeği, Müslüman toplumların yaşadığı sıkıntıların gerek tarihçiler, uluslararası ilişkiler uzmanları gerekse sosyologlar ve ilahiyatçılar tarafından bir de dil, güç ilişkisi ve sosyolojik boyut açısından ele alınmayı gerektirdiği ortadadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ağar, Abdullah. *Işid ve Irak*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2015.
- Alatlı, Alev. *Hafazanallah Nasihatname II*. İstanbul: Turkuaz Medya Grubu, 2019.
- Altındal, Aytunç. *Kültür Emperyalizmi*. İstanbul: Destek Yayınları, 2018.
- Arslan, Hüsamettin. *İnsan Bilimlerine Prolegomena*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2002.
- Arslan, Hüsamettin. *Jöntürkler Jönkürtler Muhafazakarlar*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 2017.
- Bozarslan, Hamit. *Ortadoğu: Bir Şiddet Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2015.
- Efegil, Ertan. *Dini Söyleme Dayalı Terörizmin Analizi*. İstanbul: Gündoğan Yayınları, 2018.
- Eliade, Mircea. *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi-1*. çev. Ali Berktaş. İstanbul: Alfa Yayınları, 2017.
- Ertit, Volkan. *Sekülerleşme Dinden Uzaklaşmanın Hikayesi*. Ankara: Liberte Yayınları, 2014.
- Fontana, Benedetto. *Hegemonya ve İktidar Gramsci ve Machiavelli Arasındaki İlişki Üzerine*. çev. Onur Gayretli. İstanbul: Kalkedon Yayınları, 2013.
- Giddens, Anthony. *Sosyoloji Başlangıç Okumaları*. İstanbul: Say Yayınları, 2015.
- Gümüş, Mustafa. *İlk İnsandan Günümüze Çatışma*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2012.
- Hacib, Has Yusuf. *Kutadgu Bilig*. çev. Ayşegül Çakan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2019.
- İrat, A. Murat. *Peygamberden Işid'e Modern Dünyada İslami Yaklaşımlar*. Ankara:

Kartal, Âdem'e Öğretilen İsimlerin Sosyolojik Boyut ve Güç İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Nota Bene Yayınları, 2015.

İşcan, M. Zeki. *Gelenekten Geleceğe İslami Düşüncede Yenilik*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2015.

Karpat, Kemal. *Osmanlı'dan Günümüze Elitler ve Din*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.

Köktaş, Yavuz. *Hadis ve Sünnette Oryantalist Yaklaşımlar İddialar ve Gerçekler*. İstanbul: İz Yayıncılık, 2015.

Macit, Nadim. *Dünya-Dil Sistemi ve Dini Söylem*. Ankara: Sarkaç Yayınları, 2010.

Onat, Hasan. "Mezheplerin Stratejik Boyutu ve Mezhep Çatışması". *Din ve Şiddet*, ed. Faruk Sancar, (409-431). Ankara: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Yayınları, 2016.

Orwell, George. 1984. çev. Celal Üster. İstanbul: Can Yayınları, 2019.

Quataert, Donald. Osmanlı Devleti'nde Avrupa İktisadi Yayılımı ve Direniş (1881-1908). çev. Sabri Tekay, İstanbul: İletişim Yayınları, 2017.

Ritzer, George ve Stepanisky Jeffrey. *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri*. çev. Irmak Ertuna Howison, Ankara: Deki, 2015.

Sahlins, Marshall. *Batının İnsan Doğası Yanılsaması*. çev. Emine Ayhan, Zeynep Demirsü. İstanbul: Bgst Yayınları, 2012.

Said, W. Edward. *Şarkiyatçılık Batı'nın Şark Anlayışları*. çev. Berna Ülner, İstanbul: Metis Yayınları, 2003.

Yıldırım, Yavuz. *Kültür ve Güç*. İstanbul: Cinius Yayınları, 2017.

Zimbardo, Philip. *Şeytan Etkisi Kötülüğün Psikolojisi*. çev. Canan Coşkan. İstanbul: Say Yayınları, 2019.

Makaleler

Akiner, Nurdan ve Mencet, Sami Mustafa. "Türkiye'de İslamofobi: Mizah Dergilerinde İslam'ın Temsili". *Akademik İncelemeler Dergisi* 11, no. 2 (2016): 169-196.

Aktı, Ümit. "Homojenleşme ve Yerelleşme Bağlamında Kültürel Küreselleşme ve Din". *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 17, no. 27 (2012): 133-167.

Alpaydın, Akif Mehmet. "Âdem'e Öğretilen İsimler". *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4, no. 2 (2016): 123-138.

Düzgün, Ali Şaban, "İsimlerden Kelimelere: Âdem'den İbrahim'e İnsan Zihninin Tekâmülü". *Kelam Araştırmaları* 9, no.1 (2011): 1-6.

Gölcü, Abdulkadir ve Varol, Betül Fatma. "Yükselen Bir Trend Olarak İslamofobi Endüstrisi: Amerikan Medyasına Yönelik Araştırmaların Bir Panaroması". *MEDİAD Medya ve Din Araştırmaları Dergisi* 1, no. 1 (2018): 73-88.

Macit, Nadim. Küreselleşme, Siyaset ve Din. *Dini Araştırmalar Dergisi* 6, no. 17

Kartal, Evaluation of Names Taught to Adam in the Context of Sociological Dimension and Power Relations

(2003): 87-115.

Uçan, Hilmi. "Modernizm/Postmodernizm ve J. Derrida'nın Yapısökümcü Okuma ve Anlamlandırma Önerisi". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 4, no. 8 (2009): 2284-2306.

İnternet

Özkaya, Ömer. "Teostrateji ve Ortodoksluk". www.güneş.com (erişim 19. 11. 2015).